

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Рівненський державний гуманітарний університет

**ФІЛОСОФІЯ.
ПЕДАГОГІКА.
СУСПІЛЬСТВО**

Збірник наукових праць РДГУ

Випуск 1

Засновано у 2011 році

Рівне – 2011

УДК 1+37+316.3
ББК 87+74+60
Ф-561

Рецензенти: **Закович М.М.** – д. філос. н., професор кафедри культурології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова;

Лісова С.В. – д. пед. н., професор, директор Інституту педагогічної освіти Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука, дійсний член АПСН;

Троян С.С. – д. і. н., професор, завідувач кафедри міжнародних відносин і країнознавства Рівненського інституту слов'янознавства Київського славістичного університету

Ф-561 **Філософія. Педагогіка. Суспільство :** Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. Вип. 1. – Рівне : видавець О. Зень, 2011. – 319 с.

ISBN 978-617-601-024-1

Концепція збірника базується на науковій актуалізації методологічних засад гуманітарного знання і висвітленні духовно-практичного потенціалу наук про людину і суспільство. Розрахований на фахівців гуманітарних і соціально-політичних наук.

УДК 1+37+316.3
ББК 87+74+60

ISBN 978-617-601-024-1

© Рівненський державний
гуманітарний університет, 2011

Головний редактор:

Шугасва Л. М. – д. філос. н., професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету.

Редакційна колегія:

Булига І. І. – к. філос. н., доцент кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету (відповідальний редактор);

Вербець В. В. – д. пед. н., професор, декан художньо-педагогічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету;

Гон М. М. – д. політ. н., професор, завідувач кафедри політичних наук Рівненського державного гуманітарного університету;

Докаш В. І. – д. філос. н., професор, завідувач кафедри соціології Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Дем'янюк Т. Д. – к. пед. н., професор, завідувач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Дичківська І. М. – к. пед. н., професор кафедри педагогіки і психології (дошкільної) Рівненського державного гуманітарного університету, член-кореспондент АПСН (відповідальний редактор);

Жилюк С. І. – д. і. н., професор, завідувач кафедри релігієзнавства Національного університету «Острозька академія»

Литвиненко С. А. – д. пед. н., професор кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Малафійк І. В. – д. пед. н., професор, завідувач кафедри загальної і соціальної педагогіки та акмеології Рівненського державного гуманітарного університету, член-кореспондент АПСН;

Павелків Р. В. – д. псих. н., професор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології, директор Інституту психології та педагогіки, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи Рівненського державного гуманітарного університету, академік Академії наук Вищої школи України;

Пальчевський С. С. – д. пед. н., професор кафедри загальної педагогіки та акмеології Рівненського державного гуманітарного університету;

Петренко О. Б. – д. пед. н., професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Поніманська Т. І. – к. пед. н., професор, завідувач кафедри педагогіки і психології (дошкільної), проректор з наукової роботи Рівненського державного гуманітарного університету, член-кореспондент АПСН;

Постоловський Р. М. – к. і. н., професор, завідувач кафедри всесвітньої історії, ректор Рівненського державного гуманітарного університету, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук, член-кореспондент АПСН;

Саух П. Ю. – д. філос. н., професор, завідувач кафедри філософії, ректор Житомирського державного університету імені Івана Франка, академік Академії наук Вищої школи України;

Стоколос Н. Г. – д. і. н., професор, завідувач кафедри філософії і соціальних наук Рівненського інституту слов'янознавства Київського славистичного університету;

Швецова-Водка Г. М. – д. і. н., професор кафедри бібліотечознавства і бібліографії Рівненського державного гуманітарного університету;

Яроцький П. Л. – д. філос. н., професор, головний науковий спеціаліст Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України.

Друкується за рішенням Вченої ради
Рівненського державного гуманітарного університету
Протокол № 10 від 27 травня 2011 р.

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації:
Серія KB № 17745-6595P

Адреса редакції: кафедра філософії,
Рівненський державний гуманітарний університет,
вул. Остафова, 29, м. Рівне, 33027

ЗМІСТ

Філософія

<i>Гур'янова І. Е.</i>	9	Принцип об'єктивності історії та історичного в пізнанні соціальних явищ
<i>Заглинська Л. В.</i>	22	Філософія економіки ХХ ст. в контексті сучасних соціально-економічних трансформацій
<i>Коберник Н. І.</i>	35	Феномен Кирила і Мефодія: культурно-релігійний аспект
<i>Шугаєва Л. М.</i>	46	Ідейно-світоглядна трансформація православного сектантства в Україні
<i>Шамсутдинова-Лебедюк Т. Н.</i>	54	Глобалізація та іслам
<i>Шевчук К. С.</i>	64	Основні аспекти теорії цінності Романа Інгардена
<i>Шевчук Д. М.</i>	76	Постмодерні виміри політичної філософії

Педагогіка

<i>Безкорвайна О. В.</i>	90	Проблема особистісного самоствердження в педагогічних дослідженнях
--------------------------	-----------	--

<i>Генсіцька- Антонюк Н. О.</i>	102	Роль системи освіти у формуванні гендерної ідентичності особистості
<i>Гудовсек О. А.</i>	110	Естетичне виховання в філософському ракурсі (історичний аспект)
<i>Дем'янюк Т. Д.</i>	120	Теоретико-методологічні засади формування вчителя як конкурентоспроможного фахівця
<i>Дичківська І. М.</i>	129	Інноваційні підходи у побудові виховного простору школи Саммерхілл
<i>Кособуцька Г. П.</i>	141	Діалогічний рівень підготовки майбутнього педагога: теоретико-методологічні основи
<i>Петренко О. Б.</i>	154	Гене́за гендерного підходу до освіти у контексті української філософської думки
<i>Поніманська Т. І.</i>	165	Гуманізм як ціннісна характеристика педагогічної діяльності
<i>Пироженко Л. В.</i>	176	Проблеми підручникотворення у період реформування змісту загальноосвітньої школи (1964-1976 рр.)
<i>Рицька Н. Ф.</i>	186	Педагогічні аспекти гендерного виховання молодших школярів

<i>Сорочинська Т. А.</i>	195	Становлення професійної підготовки майбутніх учителів у педагогічних закладах Рівненщини (1939-1941 рр.)
<i>Тимочко І. Б.</i>	206	Особливості організації напрямів просвітницької діяльності православних братств Волинської губернії
<i>Ціпан Т. С.</i>	217	Формування громадянськості у підлітків в умовах дитячо-юнацьких об'єднань

Суспільство

<i>Булига І. І.</i>	228	Релігійно-церковне життя Волині у контексті політичних трансформацій (1939-1941 рр.)
<i>Ворон О. П.</i>	238	Місіонерська діяльність Римокатолицької церкви в умовах незалежності української держави
<i>Гон М. М.</i>	250	Забезпечення прав етнічних меншин у Другій Речі Посполитій
<i>Дубей В. І.</i>	262	Правові засади співпраці України з ЄС у галузі міжнародних автомобільних перевезень

<i>Жилюк С. І.</i>	272	Роль духовенства Волині–Житомирщини у соборному русі 1920-х рр.
<i>Мишков В. Я.</i>	286	Діяльність митрополита Адріана (Четвергова) в контексті модернізації Російської Старообрядницької православної Церкви
<i>Слесаренко А. В.</i>	296	Чеський андеграунд 70–80-х років ХХ ст.: історико-культурний аналіз
<i>Шеретюк Р. М.</i>	305	Окремі аспекти конверсії греко-уніатів Правобережної України до римо-католицизму наприкінці ХVІІІ ст.

книг "Реабілітовані історією": у 27 т. / голов. редкол.: Тронько П. Т. (голова) [та ін.]. Кн. 1 / [обл. редкол.: Синявська І. М. (голова) та ін.]. – 2006. – 721, [2] с.

7. Матеріали про вибори делегатів на Український церковний собор... – ЦДДА. – Ф. 2227. – Оп. 1. – Спр. 397.

УДК 281.93.001.76

Мишков В. Я.

ДІЯЛЬНІСТЬ МИТРОПОЛИТА АНДРІАНА (ЧЕТВЕРГОВА) В КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ РОСІЙСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ СТАРООБРЯДНИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

В статті розкрито діяльність митрополита Адріана. Показано його роль в трансформації відносин між Російською Православною Старообрядницькою Церквою та Російською Православною Церквою.

Ключові слова: старообрядництво, православ'я, розкол, старообрядницькі приходи, Білокриницька церква.

В статье раскрыта деятельность митрополита Адриана. Показана его роль в трансформации отношений между Русской Православной Старообрядческой Церковью и Русской Православной Церковью.

Ключевые слова: старообрядчество, православие, раскол, старообрядческие приходы, Белокриницкая церковь.

The article deals with activities of metropolitan Adrian. Displaying his role in transforming relations between the Russian Orthodox Church and Russian Orthodox Old Believers Church.

Key words: Old Belief, Orthodox religion, Split, Common Faith, Belokrynitsa church.

Постановка проблеми. Вивчення минулого російського старообрядництва – одна з таких сфер сучасного наукового дослідження, що найбільш розвивається в наш час. Означена конфесія привертає увагу вчених: істориків, філософів,

релігієзнавців, культурологів, філологів як культурний феномен, суб'єкт економічної історії, об'єкт віросповідної політики Російської держави, а крім того, як релігійний феномен, що визначав «обличчя» того чи іншого регіону [15, 21]. За останні десять – п'ятнадцять років з'явилося багато цікавих та, що головне, ґрунтовних робіт, завдяки яким старообрядницька проблематика зайняла достойне місце в історіографії пострадянського простору.

Однак, констатуємо, що в основному це напрацювання та дослідження російських вчених. Саме вони докладають багато зусиль до ознайомлення з осередками старообрядництва не лише Росії, а й поза її межами: Латвії, Білорусі, Румунії, Україні, Кавказі, Середній Азії тощо [15].

Загальний аналіз досліджень з проблеми. Нажаль, в Україні впродовж довгого часу спостерігалась дослідницька пасивність у вивченні проблем становлення та розвитку старообрядництва. Хоча в незалежній Україні успішно діють громади старообрядців – з чотирьох найбільших світових центрів старообрядництва – два знаходяться на території України – село Біла Криниця (Чернівецької області, Глибоцького району) та Стародубщина на Чернігівщині. Також общини давньоправославних християн проживають на території Одеської, Харківської, Житомирської, Тернопільської, Вінницької областей, що дає підставу характеризувати Україну як представницький регіон старообрядництва у слов'янському світі. Ситуація у вивченні старообрядництва почала змінюватися в кінці 90-их років. Власне з того часу в наукових періодичних виданнях друкуються роботи українських істориків, культурологів та філософів, що спеціально досліджують історію старообрядництва України. Серед них праці Бельського О. В. [1], Волошина Ю. В. [3], Пригаріна О. А. [16], Таранця С. В. [18, 19], Федорової А. І [20].

Однак, незважаючи на певне поживлення в дослідженні проблем старообрядництва, наукових робіт, котрі розкривають роль особистостей в історії Старообрядницької церкви в Україні практично не існує. Тому актуальність нашого дослідження не викликає сумнівів.

Мета статті полягає у аналізі діяльності Адріана (Четвергова) – митрополита РПСЦ та характеристики впливу

нововведень митрополита на формування релігійної відкритості Старообрядницької церкви в суспільстві.

Виклад основного матеріалу. Митрополит Адріан очолював найбільшу старообрядницьку згоду – Білокриницьку приблизно півтора роки – з лютого 2004 по серпень 2005 року. Розуміємо, що це дуже малий термін. Багато з нас навіть не згадають, що вони зробили важливого за такий час, навіть у продуктивні періоди свого життя. А більшість взагалі вважатиме, що за такий термін можна лише ознайомитись зі станом справ та почати вникати у проблеми. Але в історії періодично з'являються такі особистості, котрі ламають всі стереотипи і кидають виклик звичному плину часу. Саме такі люди, на нашу думку, творять історію і до них можна зарахувати митрополита Адріана (Четвергова).

Проаналізувавши електронні та друковані засоби масової інформації, ми прийшли до висновку, що митрополиту Адріану вдалося за такий короткий термін служіння Церкві, змінити уявлення багатьох людей про старообрядництво і частково змінити свідомість давньоправославних християн [8].

Зауважимо, що незважаючи на те, що митрополиту дуже складно давалося спілкування з представниками ЗМІ – він цінував кожен можливість, щоб більше розповісти про Старообрядницьку Церкву, показати реальний стан справ в РПСЦ. На нашу думку, головною заслугою Адріана стало те, що він як предстоятель церкви, не лише сам розумів, але прагнув переконати оточуючих в тому, що старообрядництво – християнська віра, котра три з половиною століття протистояла гонінням та утискам, не може бути надбанням лише тих, хто її охороняв, але повинна поширитися у всьому суспільстві. При цьому митрополит керувався, словами Святого Письма: «... Не може сховатися місто, що стоїть на верховині гори. І не запалюють світильника, щоб поставити його під посудину, але на свічник – і світить воно всім у домі. Отак ваше світло нехай світить перед людьми, щоб вони бачили ваші добрі діла, та прославляли Отця вашого, що на небі» (Мф. 5;14–16) [2, с. 1071].

Ми вважаємо, що саме завдяки такій позиції владики Адріана відбулося активне пожвавлення церковного життя та кардинальна зміна становища старообрядців в російському суспільстві.

Старообрядництво перестали ототожнювати із занепадаючою сектою, котра складається з неосвічених старців, для яких віра – це постійне повторення неважливих обрядів та церковних норм. Зазначимо, що політика Адріана доволі дискусійна, важко визначити наскільки її вектори відповідають старообрядницькій традиції.

Акцентуємо увагу на тому, що практично не обговорювалась внутрішньоцерковна політика митрополита Адріана, через те, що вона не викликала серйозних заперечень в середовищі старообрядців. В богослужінні, принципах влаштування власної церкви він нічого не змінював. Найбільшу увагу він приділяв духовному вихованню не лише прихожан, але і священників церкви. Адріан проявив стійку волю, добившись того, що Духовне училище на Рогожському кладовищі почало функціонувати. В Російській Православній Старообрядницькій Церкві десятиліттями існувала кадрова проблема – гостра нестача духовенства. Митрополит Адріан встиг висвятити двадцять одного священника та п'ятнадцять дияконів. Завдяки активній діяльності владики, вдалося упорядкувати систему церковного управління – майже перестали існувати єпархії, що не мали власних архієреїв. За своє коротке управління він призначив єпископів на деякі кафедри, для інших знайшов достойних кандидатів, та, нажаль, не встиг їх рукоположити. Ми припускаємо, що якби митрополит керував Старообрядницькою Церквою довший проміжок часу, то вдалося б повністю вирішити кадрову проблему.

Зауважимо, що серед новацій митрополита Адріана важливе місце було приділене налагодженню контактів з вченими, що досліджують старообрядництво, з музеями, бібліотеками та освітніми закладами. Ці ініціативи відігравали важливу роль для позиціонування старообрядництва в суспільстві. Найважливішим, на нашу думку, суспільнозначимим заходом владики стало святкування річниці від часу розпечатання храмових вівтарів на Рогожському цвинтарі. При всій різноманітності програми святкування, найважливішим її пунктом, на наш погляд, стало видання альбому «Древности и духовные святыни старообрядчества» [6].

Подібний альбом був надрукований лише 1956 року, спроби нового видання робилися у 1980 і в 1990 роках, але здійснити це вдалося лише Адріану. З ініціативи владики в травні 2005 року в

державному Історичному музеї відбулося відкриття виставки «Тайна старой веры», та відбулася наукова конференція «Новые материалы по истории и культуре старообрядчества».

Варто сказати, що митрополит рішуче змінив відношення своєї церкви до ЗМІ. Він дав багато інтерв'ю центральним та місцевим світським ЗМІ, в яких не боявся зачіпати найбільш дискусійні та спірні питання. Деякі відповіді Адріана і зараз не знаходять розуміння в середовищі старообрядців, зокрема про можливість об'єднання з Російської Православною Церквою, про те, що старообрядці можуть співпрацювати з РПЦ в боротьбі з поширенням сектантства. Проблеми Російської Православної Старообрядницької Церкви та внутрішньоцерковні конфлікти стали загальновідомими, та це сприяло популяризації старообрядництва. Мабуть, РПСЦ за роки земного служіння Адріана, стала найбільш відкритою конфесією в Росії, всі її проблеми та конфлікти активно та відкрито обговорювалися, що сприяло підняттю авторитету РПСЦ.

З моменту обрання Адріан інтенсивно контактував з єпископатом Російської Православної Церкви та заявляв про можливість, необхідність діалогу, конструктивних відносин з РПЦ. Свою позицію митрополит пояснював прагматичними та принциповими аргументами. З точки зору інтересів старообрядництва, глава Російської Православної Старообрядницької Церкви вважав діалог з Російською Православною Церквою необхідним, оскільки при тісному співробітництві РПЦ і влади, будь-яке рішення про задоволення прохань старообрядців потрібно було погоджувати з архієреями Московського Патріархату. Та митрополит виходив не лише з позицій елементарних прагматичних інтересів: «... На наш погляд, головне сьогодні – встановлення нормальних добросусідських відносин з РПЦ. Не думаю, що всі контакти мають обмежуватися лише обговоренням матеріальних та ділових питань. Вважаю, що причини розколу, його суть та наслідки для суспільства мають стати предметом серйозного богословського та церковно-канонічного дослідження у відповідних міжцерковних комісіях» [14].

З початку контактів між Російською Православною Церквою та Російською Православною Старообрядницькою Церквою

митрополит Кирил (Гундяєв) – теперішній патріарх Російської Православної Церкви, що очолював цей процес зі сторони РПЦ, намагався штучно применшити відмінності між «новообрядцями» та старообрядцями. Глава Російської Православної Старообрядницької Церкви навпаки підкреслював, що між Російською Православною Церквою та старообрядництвом існують значні віросповідні відмінності. За словами митрополита Адріана, відмінності між церквами знаходяться не лише на рівні зовнішніх форм богослужіння, але і в догматичній площині. «Сьогодні «новообрядці» вважають, що занурювальне і обливальне хрещення рівносильні. Ми ж вважаємо, що вони мають різну духовну природу. Під час хрещення занурюванням людина помирає для свого колишнього гріховного життя і народжується для життя в Христі. Псевдо-хрещення – обливання водою нічого не змінює – людина ні помирає, ні народжується» [7].

В різних висловлюваннях митрополит Адріан (Четвергов) та митрополит Кирил (Гундяєв) говорили, що їх церкви належать до російської традиції, прагнуть до справжнього відродження російського народу та держави. Зауважимо, що слова подібні, та зміст у них вкладається різний. Для старообрядців – Свята Русь – це вільне об'єднання православних людей в державі, в котрій дотримується принцип свободи совісті та відповідальності влади перед народом. Митрополит Адріан в інтерв'ю «Газете» від 26 березня 2004 року стверджував про неприйняття старообрядцями ідеалу Російської імперії. Натомість, імперія для Російської Православної Церкви – предмет гордості, а для старообрядців час народних гонінь та національного приниження.

Необхідно розуміти, що говорячи про можливе об'єднання церков, митрополит відстоював позицію власної церкви. Зокрема, Старообрядницька церква проти того, щоб в державі продовжувались старі, чи виникали нові церковні розколи і конфлікти на релігійному ґрунті. Але водночас вони відстоюють тезу, про те, що Собор РПЦ 1971 року – це не примирення з Старообрядницькою церквою, а спроба поглинання РПЦ старообрядців. Визнання на Соборі 1971 року рівносильності обох обрядів, на думку Адріана, догматично неправильно та безглуздо [13].

Ми поділяємо точку зору митрополита, оскільки знаємо, що схожа схема була запропонована католиками декілька століть тому. Під час унійних процесів Католицька церква пропонувала визнати рівносильними два види обрядів – Східний (православний) та Західний (Римський). Але необхідно сказати, що в православному віровченні не існує поділу на зовнішню сторону священнодії – обряд і внутрішню, а тому при зміні зовнішньої сторони безсумнівно спотворюється внутрішня, духовна іпостась таїнства.

Ще одним кроком, що не знайшов розуміння в середовищі старообрядців був курс на активне зближення зі світською владою. Митрополит проявив надзвичайну активність у взаємодії з різноманітними владними структурами, прагнучи підняття РПСЦ, підвищення її офіційного статусу і сприяння в задоволенні матеріальних потреб. Адріану вдалося добитися власного призначення в Президентську раду, він приймав участь у деяких державних заходах. Внаслідок цього декотрі старообрядці зробили висновок, що за РПСЦ визнано статус «традиційної конфесії», що забезпечить їй можливості подальшого розвитку діалогу з офіційною владою.

Значною заслугою митрополита в цій ситуації, було те, що він дозволяв дискусії та самочинно не нав'язував свою точку зору, а толерантно відстоював власну позицію. Перш за все Адріан чітко визначив, що в наш час авторитет Церкви залежить не від державного протекторату, а від дотримання заповідей Господніх і власного духовного авторитету. Митрополит розумів, що старообрядництво за роки радянської влади постраждало найбільше серед усіх релігійних організацій і тому нинішнє відродження Церкви відбувається дуже повільно. Не дивлячись на такі гоніння та утиски, Старообрядницька церква не претендує на якесь особливе ставлення з боку держави. Цю тезу підтверджують слова Адріана, про те, що «Старообрядницька церква не збирається нав'язувати віру в Христа через державні заклади, освіту, міністерства та займатися благоустроєм життя своїх кліриків за державний рахунок» [17].

Акцентуємо увагу на тому, що митрополит Адріан за будь-яких обставин намагався будувати відносини з офіційною владою на паритетних засадах. Вважав, що оптимальним варіантом відносин між державою і Церквою має стати її існування в умовах

свободи, віротерпимості, збалансованого та справедливого законодавства, а також рівновіддаленості всіх конфесій від державної влади. Адже надмірно зближуючись з державою, Церква вимушена йти на компроміс з власною совістю, ставати байдужою до проблем народу, закривати очі на гріховні вчинки політичних діячів, а інколи і виправдовувати їх злочинну діяльність [10].

Варто сказати, що діяльність Адріана не обмежувалася лише відстоюванням матеріальних інтересів власної Церкви. РПСЦ під його керівництвом починає претендувати на роль морального і духовного наставника офіційної влади. В одному з своїх інтерв'ю він заявив: «для Церкви важливо, щоб влада була законною, чесною і справедливою. Церкві не варто вникати у політичні механізми, а необхідно оцінювати політичні і суспільні результати діяльності влади і духовне обличчя людей, що уособлюють собою владу. І тут слово Церкви повинно бути вирішальним» [10].

Проаналізувавши проповіді, інтерв'ю Адріана (Четвергова), можна прийти до висновку, що для політичної позиції митрополита були характерними три вихідних пункти. Перший – патріотичний – відродження російського народу та посилення російської держави на основі традиційної духовної культури. Другий пункт – демократичний – прихильність до демократії, свободи совісті та інших політичних свобод. І третій – моральний – засудження несправедливих рішень світської влади, корупції та деградації суспільства. Якщо бути об'єктивним, то варто сказати, що останній пункт, фактично, лише декларувався. Однак митрополит часто звертався до цієї проблеми, тому можна припустити, що якби правління Адріана продовжилося, то тут можна було б досягнути значних успіхів.

Висновки. Якщо підводити підсумки правління Адріана, то вважаємо за необхідне сказати наступне. Позиція владики була прогресивною і сприяла відродженню Російської Православної Старообрядницької Церкви. Адріан пробув керівником церкви впродовж 1,5 року і за цей час отримав репутацію реформатора.

Ми вважаємо, що Старообрядницька церква не зможе принципово змінити власний шлях розвитку, котрий обрав митрополит Адріан. Політика відкритості, більш чи менш послідовна, буде продовжена тому, що вона вкорінена в

старообрядницькому розумінні та відповідає сучасним інтересам Російської Православної Старообрядницької Церкви. Митрополиту Адріану вдалося лише рішуче та послідовно активізувати дану політику. Хоча можна зробити припущення, що відкритість старообрядців може припинитись, але це відбудеться лише в одному випадку – якщо в Росії встановиться тиранія та знову розпочнеться переслідування давньоправославних християн.

Список використаних джерел і літератури

1. Бельский А. В. Расселение старообрядцев в Левобережной и Слободской Украине в XVII–XIX веках / А. В. Бельский // Культура народов Причерноморья, 1999 – № 6. – С. 75–85.
2. Біблія. Переклад проф. І. Огієнка, Українське Біблейне товариство, 2007. – 1071 с.
3. Волошин Ю. В. Старообрядці поморського толку на території Слобожанщини у першій половині XIX ст. / Ю. В. Волошин // Історія України: маловідомі імена, події, факти: Зб. ст. / Редкол.: П. Т. Тронько (голов. ред.) та ін. – К., 1999. – Вип. 9. – С. 262–265.
4. Движение маятника. Прошедший год стал для старообрядческих согласий временем ухода из активной социальной жизни // Портал-Credo. 30 декабря 2010. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://portal-credo.ru/site/?act=news&id=81700&type=view>.
5. Доклад митрополита Смоленского и Калининградского Кирилла, председателя Отдела внешних церковных связей Московского Патриарха по вопросам взаимоотношений с Русской Зарубежной Церковью и старообрядчеством. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.patriarchia.ru/>.
6. Древности и духовные святыни старообрядчества. Иконы, книги, облачения, предметы церковного убранства, Архиерейской ризницы и Покровского собора при Рогожском кладбище. – М. : Интербрук-бизнес, 2005. – 284 с.
7. Митрополит Адріан (Четвергов) Об отношениях РПСЦ и РПЦ // НГ Религии, 2005. – Дмитрий Уршев. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://religion.ng.ru/facts/2005-02-02>

8. Митрополит Адриан О современном состоянии Русской Православной Старообрядческой церкви. Доклад Освященному Собору, состоявшемуся 19-22 октября 2004 г. (н. ст.). – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://ruskline.ru/monitoring_smi/2004/10/20/.
9. Митрополит Адриан Старообрядчество как часть общенациональной культуры. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.sedmitza.ru/>.
10. Митрополит Московский и всея Руси Адриан: «Старообрядцы ждут молодых» – интервью // Новые Известия 23 марта 2004 года. – С. 4
11. Не хотелось бы заниматься бизнесом ради бизнеса. Интервью с митрополитом РПСЦ Адрианом // Коммерсантъ. – 2004. – № 26. – С. 7.
12. Новую «смену курса» старообрядчество переживает с трудом. Интервью с бывшим пресс-секретарем Московской митрополии РПСЦ С. Г. Вургавтом о двух митрополитах – Адриане и Корнилии // Портал-Credo 29 февраля 2008. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.portal-credo.ru/site/?act=news&id=60824&type=view>.
13. Общество на грани раскола... интервью с главою Русской Православной Старообрядческой Церкви митрополитом Адрианом // НГ Религии. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://religion.ng.ru/facts/_raskol.html.
14. Парадоксы формата. После визита делегации РПСЦЗ (Л) в Москву ко встрече с Патриархом готовится глава старообрядческой Церкви // Портал-Credo 08 июня 2004. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://portal-credo.ru/site/?act=news&id=22743&type=view>.
15. Подшибякин В. Г. Старообрядчество в современной России и странах СНГ: состояние и проблемы / В. Г. Подшибякин // Старообрядчество: история, культура, современность. Тезисы. – М., 1997. – С. 17–23.
16. Прігарін О. А. Монастирі та церкви старообрядців Подунав'я кінця XVII – першої половини XIX століття / О. А. Прігарін // Історія релігії в Україні: науковий щорічник – Львів : Логос, 2004 – Книга I. – С. 477–483.

17. Старообрядцы сделали ставку на молодость // Газета «Коммерсантъ» – № 198 (3282). – 2005. – С. 7–8.
18. Таранець С. В. Старообрядчество Подолии / С. В. Таранець / – К., 2000. – 239 с.
19. Таранець С. В. Старообрядчество в Российской Федерации конца XX – начала XXI вв. // Судьба старообрядчества в XX – начале XXI вв.: история и современность. – К., 2008. – Вип. 2. – С. 44–76.
20. Федорова А. І. Становище старообрядницьких церков у XIX століті / А. І. Федорова // Культура народів Причорномор'я. Науковий журнал. – 2002 – № 1. – С. 131–134.
21. Фицман О. М. Жизнь по вере: тихвинские карелы-старообрядцы – М. : Индрик, 2009 – 408 с.

УДК: 943.7.088

Слесаренко А.В.

ЧЕСЬКИЙ АНДЕГРАУНД* 70-80-Х РОКІВ ХХ СТ.: ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ АНАЛІЗ

У статті автор проаналізував розвиток чеського андеграунду 70–80-х років ХХ ст.

Ключові слова: андеграунд, «паралельна культура», Чехія.

В статье автор проанализировал развитие чешского андеграунда 70–80-х годов ХХ в.

Ключевые слова: андеграунд, "параллельная культура", Чехия.

The author analysed development chech underground 1970-1980 years.

Key words: underground, "parallel culture", Czech.

Андеграунд (англ «підпілля») визначення мистецького і життєвого стилю, який знаходиться в опозиції до офіційної культури і всіх форм суспільного конформізму.

Постановка проблеми. Встановлення комуністичної диктатури у Чехословаччині в лютому 1948 р. спричинило